

KONSOLİDE FİNANSAL TABLO DÜZENLEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ OLAN İŞLETMELERİN DENETİM SÜRESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

**Arş. Gör. Dr. Yasemin
ERTAN**
Uludağ Üniversitesi
yasertan@uludag.edu.tr

**Arş. Gör. Dr. Elif
YÜCEL**
Uludağ Üniversitesi
emugal@uludag.edu.tr

**Arş. Gör. Mehlika
SARAÇ**
Uludağ Üniversitesi
msarac@uludag.edu.tr

ÖZET

Karar verme sürecine önemli bir girdi sağlayan finansal bilgilere en kısa sürede ulaşmak günümüzde bir beklenti haline gelmiştir. Uzayan denetim süreleri, finansal bilgilerin yayınlanma süresini uzatmaktadır. Denetim süresinin uzunluğu pek çok faktörden etkilenebilmektedir. Çalışmamızın amacı, 2006-2011 yılları arasında Borsa İstanbul'da işlem gören ve konsolide finansal tablo düzenleme yükümlülüğü olan işletmelerin denetim süresini etkileyen faktörleri belirlemektir. Çalışmamızın sonucunda işletmelerin büyüklüğü, kazanç haberleri, denetçi görüşü ve işletmenin yoğun dönemde denetlenmesi ile denetim süresi arasında beklenen yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu, kaldıraç oranı ve denetim süresi arasında ise beklenenden farklı yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Finansal Tablolar, Denetim Süresi, Denetim Süresine Etki Eden Faktörler, Panel Veri Analizi.

THE FACTORS AFFECTING AUDIT REPORT LAG FOR THE COMPANIES THAT LIABLE TO PREPARE CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS

ABSTRACT

Accessing knowledge immediately, which provides an important input for decision process, has become a requirement of present day. Audit report lag also cause lag in releasing financial information. Audit report lag may be affected by many factors. The aim of this study is to determine the factors that affecting audit report lag for the companies which should prepare consolidated financial statements and listed on Borsa Istanbul between the years 2006-2011. Analysis results indicated that there is a significant relationship between audit report lag and following factors: size, earning news, auditor's opinion and busy season factors as expected. On the other hand, findings showed that there is a significant but unexpected relationship between leverage and audit report lag.

Keywords: Financial Statements, Audit Report Lag, Factors Affecting Audit Report Lag, Panel Data Analysis.

1. Giriş

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) Finansal Tabloların Hazırlanması ve Sunulmasına İlişkin Kavramsal Çerçeveye göre zamanlılık finansal bilgiler açısından büyük önem taşımaktadır. Finansal bilgilerin ilgili ve faydalı olabilmeleri, karar alıcılar tarafından, verdikleri kararları etkileyebilecek zaman aralığında elde edilmelerine bağlıdır. Aksi takdirde finansal bilgiler, kullanıcılar için taşıdığı önemi yitirebilmektedir.

Finansal bilgilerin zamanlılığı finansal raporlar kullanılarak alınacak kararlarla ilgili belirsizlik düzeyini etkilemektedir (Ashton, Willingham & Elliot, 1987:275). Dolayısıyla zamanlılık yöneticiler, meslek mensupları, yasal otoriteler, mesleki kuruluşlar ve yatırımcılar açısından büyük önem taşımaktadır.

Denetim süresinin uzunluğu genel bir ifadeyle işletmenin hesap döneminin bitişi ile denetim raporunun yayınlanma tarihi arasındaki süre olarak tanımlanabilmektedir (Ashton, Willingham & Elliot, 1987, 275; Bamber, Bamber, & Schoderbek, 1993:1).

Ülkemizde Sermaye Piyasası Kurulu da finansal tablo kullanıcılarını korumak amacıyla 2003 yılında Seri: XI, No:25 "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ" ile finansal tabloların teslim sürelerini belirlemiştir. Bu tebliğe göre işletmeler, yıllık finansal raporlarıyla bunlara ilişkin bağımsız denetim raporlarını, konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğünün bulunmadığı durumlarda, hesap dönemlerinin bitimini izleyen on hafta, konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğünün bulunduğu durumlarda, hesap dönemlerinin bitimini izleyen on dört hafta, içinde Kurula ve ilgili borsaya bildirmekle yükümlüdür (SPK, 2003:md.707). 2008 yılında yayınlanan Seri XI No:29 "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği"nde de finansal tabloların bildirim sürelerinde değişiklik yapılmamıştır (SPK, 2008:md.10). Ancak, günümüzün yoğun rekabet şartlarında finansal kararlarını hızlı ve doğru bir şekilde vermek durumunda olan finansal tablo kullanıcıları için, finansal tabloların en geç bu yasal sürelerle belirtilen zamanda elde edilebilir olmasıyla birlikte, bu süre içinde mümkün olduğunca çabuk elde edilebilmesi de önem taşımaktadır.

Daha önce yapılmış olan araştırmalarda, finansal tabloların zamanlılığını etkileyen en önemli faktörün denetim süresinin uzunluğu olduğu ortaya konmuştur (Owusu & Ansah, 2000; Leventis, Weetman & Caramanis, 2005; Jaggi & Tsui, 2012). İncelediğimiz literatür kapsamında Türkiye'de denetim süresinin uzunluğuna etki eden faktörlerin incelendiği oldukça kısıtlı sayıda çalışmaya ulaşılabilmektedir. Bu faktörlerin ve ortaya çıkış sebeplerinin doğru belirlenmesi, kanun koyucuların denetim süresini kısaltmak için alacakları önlemler açısından da önem taşımaktadır. Diğer taraftan, finansal tablo kullanıcılarının verecekleri kararlarda işletmeleri doğru bir şekilde değerlendirebilmeleri için, bu işletmelerin denetim sürelerinin uzunluğunu etkileyen faktörleri bilmeleri manipülatif davranışları tahmin edebilmelerini sağlayabilecektir.

Bu noktadan hareketle çalışmamızda, literatürde denetim süresini etkileyen faktörler olarak belirlenmiş olan faktörlerin, Borsa İstanbul'da (BIST) 2006-2011 yılları arasında kesintisiz olarak işlem görmüş olan ve konsolide finansal tablo yayınlama yükümlülüğü olan işletmelerin denetim sürelerine etkileri araştırılmıştır. Çalışmanın izleyen kısmında öncelikle literatür araştırmasına değinilmiş ve daha sonra çalışmada

kullanılan yöntem, araştırmanın hipotezleri ve modeli ile ilgili bilgi verilmiş ve son olarak da araştırmanın bulgularına yer verilmiştir.

2. Literatür Araştırması

Yabancı literatürde denetim süresini etkileyen faktörleri inceleyen oldukça fazla sayıda çalışma bulunmaktadır. Yerli literatürde ise bildiğimiz kadarıyla denetim süresinin uzunluğunu etkileyen faktörleri araştıran yalnızca iki araştırma bulunmaktadır. Türel (2010), işletme büyüklüğünün, işletmenin kar veya zarar etme durumunun, denetçi tipinin, denetçi görüşünün ve işletmenin dahil olduğu sektörün denetim süresinin uzunluğuna etkisini, 2007 yılında BIST’ de işlem gören 211 finansal olmayan işletmenin finansal tablolarını inceleyerek, analiz edilmiştir. Aktaş ve Kargın (2011), 2005- 2008 yılları arasında BIST’ de işlem gören işletmelerin finansal tablolarının zamanlılığı ile işletmenin dahil olduğu endüstri, raporlama tipi (yayınlanan raporların konsolide finansal tablo olması veya konsolide olmayan finansal tablo olması) ve işletmenin kar/zarar raporlamış olması arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Literatürde yer alan denetim süresini etkileyen faktörler genel olarak işletmeyle ilgili faktörler, denetim firmasıyla ilgili faktörler ve çevresel faktörler olmak üzere üç grupta toplanabilir.

İşletmenin büyüklüğü, kar veya zarar etme durumu (kazanç haberleri), kaldıraç oranı, likidite oranı, bağlı kuruluşlarının sayısı, bölümlere göre raporlama sayısı, işletmenin finansal yıl sonunun yoğun dönem (31 Aralık) olması, halka açık olup olmaması, finansal tablolarına ilişkin denetçinin görüşü ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum düzeyi denetim süresini etkileyen işletmeye özgü faktörlerdir.

Büyük ölçekli işletmelerde işlemlerin çokluğu ve karmaşıklığı nedeniyle denetim süresinin daha uzun olması beklenmektedir. Ashton, Willingham & Eliot (1987) ile Yacoob & Che-Ahmad (2012) da çalışmalarında bu noktadan hareket ederek, işletmenin büyüklüğü ve denetim süresinin uzunluğu arasındaki ilişkiyi araştırmışlar ve ilişkinin pozitif yönlü olduğunu tespit etmişlerdir. Ancak büyük ölçekli işletmeler iç kontrol sistemlerinin iyileştirilmesi ile denetim firmalarının çalışmalarını kolaylaştırabilmektedirler. Ayrıca büyük ölçekli işletmelerin yatırımcılar tarafından yakından takip edilmesi işletme yönetimini finansal bilgileri daha çabuk yayınlamaya teşvik etmekte ve bu durum da denetim süresini kısaltabilmektedir. Yapılan çalışmaların bazıları da işletmenin büyüklüğü ile denetim süresinin uzunluğu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Ashton, Graul & Newton (1989), Bamber, Bamber & Shoderbek (1993), Knechel & Payne (2001), Al- Ajmi (2008), Lee, Mande & Son (2008), Afify (2009), Mohammed- Nor, Shaife & Wan- Hussin (2010), Ghanem & Hegazy (2011), Modugu, Eragbhe & Ikhatua (2012), Jaggi & Tsui (2012)).

Borçlanmanın dolayısıyla kaldıraç oranının yüksekliği de denetim süresini etkileyen faktörlerden biridir. Al- Ajmi (2008), Lee, Mande ve Son (2008), Ishak, Sidek ve Rashid (2010) bu faktör ile denetim süresinin uzunluğu arasında doğrusal yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Ancak Khasharmeh ve Aljifri (2010) ise Bahrain’deki işletmeler üzerine yaptıkları çalışmalarında yüksek borç oranına sahip olan işletmelerin kredi kuruluşlarının sıkı takibinde olmaları nedeniyle denetim raporlarının erken yayınlandığını tespit etmişlerdir.

Likidite, işletmenin borç ödeyebilme gücünün bir göstergesidir. Dolayısıyla kredi veren kuruluşların kredi verme kararlarını alırken en çok dikkat ettikleri husus işletmenin likidite oranlarıdır. Bu oranlardan en çok kullanılanı ise cari orandır. Cari oran işletmenin dönen varlıklarıyla kısa vadeli yabancı kaynaklarını karşılayıp karşılayamayacağını ölçen geniş kapsamlı bir orandır. Cari oranın yüksek olması işletmenin finansal durumunun güçlü olduğunu ve borçlarını zamanında ödeyebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla cari oranı yüksek olan işletmeler gerek yatırımcılara gerekse kredi veren kuruluşlara iyi haberler vermek için denetim raporlarının daha kısa sürede yayınlanmasını sağlama eğilimindedirler. Ghanem ve Hegazy (2011) de çalışmalarında bu görüşü destekler biçimde denetim süresinin uzunluğu ile cari oran arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

İşletmenin kazanç haberleri finansal bilgilerin zamanlılığını etkileyen diğer bir faktördür. İşletme zarar ediyorsa finansal tabloları mümkün olduğunca geç yayınlama eğilimindedir. Çünkü kötü haberleri yatırımcılara mümkün olduğunca geç duyurulmak istemektedirler. Ashton, Graul & Newton (1989), Carslow & Kaplan (1991), Bamber, Bamber & Schoderbek (1993), Lee, Mande & Son (2008), Türel (2010) ile Yaacob & Che-Ahmad (2012) çalışmalarında işletmelerin zarar raporlamaları durumunda (kötü haberlerin varlığı durumunda) denetim süresinin daha uzun olduğunu ortaya koymuştur.

Denetim çalışmasının kapsamını genişletmeleri nedeniyle işletmenin bağlı kuruluşlarının sayısı ve bölümlere göre raporlama sayısı da denetim süresini uzatabilmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda bu durum analiz edilmiş ve denetim süresi ile bölümlere göre raporlama sayısı ve bağlı kuruluş sayısı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. (Hossain & Taylor, 1998, Lee, Mande & Son, 2008, Jaggi & Tsui, 2012).

Denetim süresine etki eden işletmeyle ilgili bir diğer faktör denetçi görüşüdür. Ashton, Willingham & Eliot (1987), Carslaw & Kaplan (1991), Bamber, Bamber & Schoderbek (1993), Lee, Mande & Son (2008), Türel (2010) ile Yaacob & Che-Ahmad (2012), denetçilerin, denetim raporlarında, olumlu görüşten sapmaların varlığı durumunda daha fazla denetim süresine ihtiyaç duyulduğunu tespit etmişlerdir. Leventis, Weetman & Caramanis (2005) da benzer şekilde denetim raporunda yer alan belirsizlikler ile denetim süresinin uzunluğu arasında doğrusal bir ilişki olduğu görüşündedirler.

İşletmenin finansal yılının 1 Ocak' da başlayıp 31 Aralık' da son bulan yoğun döneme denk gelmesi denetim süresini uzatan işletme ile ilgili bir diğer faktördür (Ashton, Graul & Newton, 1989, Lee, Mande & Son, 2008).

Kurumsal yönetim ilkeleri, işletmelerin finansal tablolarının güvenilirliği ve buna paralel olarak denetim süresi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Kurumsal yönetim ilkelerinden sahiplik yapısı denetim riskini etkileyen bir faktördür. Carslaw & Kaplan (1991) yöneticiler tarafından kontrol edilen işletmelerin sahipleri tarafından kontrol edilen işletmelere göre denetim süresini daha kısa olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte Bamber, Bamber & Schoderbek (1993) ile İshak, Sidek & Rashid (2010) sahiplik yapısında yoğunlaşmanın olduğu işletmelerin denetim sürelerinin daha kısa olduğu görüşündedirler. Bunun nedeni yoğunlaşma ne kadar yüksekse işletmenin finansal tablolarını etkileyebilecek hakim ortak sayısının o kadar düşük olmasıdır.

Ayrıca ortakların sayısının fazla olması, daha fazla kişinin finansal bilgilere olabildiğince kısa sürede ulaşabilmek istemesi anlamına gelmekte bu durum da gerek işletme gerekse denetim firması üzerinde denetim raporunun kısa zamanda hazırlanması için bir baskı unsuru olmaktadır. Buna ek olarak İshak, Sidek & Rashid (2010) işletmelerde uluslararası düzeyde ortaklığın söz konusu olması durumunda da denetim süresinin kısaltıldığını tespit etmişlerdir. Mohammed-Nor, Shaife & Wan- Hussin (2010) çalışmalarında denetim komitelerinin büyüklüğü ve etkinliği ile denetim süresinin uzunluğu arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmalarının sonucunda büyük ve etkin denetim komitelerine sahip işletmelerin denetim sürelerinin daha kısa olduğunu belirlemişlerdir. Bununla birlikte denetim komitesinin bağımsızlığının da denetim çalışmalarını dolayısıyla denetim süresini pozitif yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Afify (2009) ise Mısır'daki işletmeler üzerinde yaptığı araştırmada kurumsal yönetim ilkelerinin denetim süresinin uzunluğuna etkisini analiz etmiş ve yönetimde görev almayan yönetim kurulu üyesi oranının denetim süresini kısalttığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, birden fazla CEO'nun bulunmasının ve denetim komitelerinin varlığının denetim süresini azalttığını tespit etmiştir.

Denetim süresine etki eden ve denetim firmasıyla ilişkili olan faktörlerden literatürde en çok kabul görenleri denetim firmasının türü ve denetçi değişimidir. Denetim firmaları, uluslararası 4 büyük denetim firması (Pricewaterhouse Coopers, Deloitte, Ernst & Young ve KPMG) ve diğer denetim firmaları olmak üzere iki grupta toplanabilir. 4 büyük denetim firması gerek kurumsallıkları gerekse büyük ölçekli işletmeler olmaları nedeniyle denetim çalışmalarında daha esnek ve etkin olabilmektedirler. Özellikle çalışan sayılarının fazla olması denetim çalışmalarının daha kısa zamanda tamamlanmasında büyük etkiye sahiptir (Charslaw & Kaplan, 1991; 24). Diğer denetim firmalarına kıyasla 4 büyük denetim firmasında gecikmeler ve denetim planından sapmalar oldukça azdır (Leventis, Weetman & Caramanis (2005)). Bununla birlikte bu firmaların kullandığı denetim teknolojisi de denetim süresini etkilemektedir. Yapılan araştırmalarda denetim süresinin uzunluğu ile denetimde kullanılan teknolojiler arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Newton & Ashton, 1989, Bamber, Bamber & Schoderbek, 1993, Khasharmeh & Aljifri, 2010, Mohammed-Nor, Shaife & Hussin, 2010, Ghanem & Hegazy, 2011).

Denetim süresine etki eden diğer bir faktör denetçi değişimidir. Denetçi değişiminin denetim planını ve denetimin etkinliğini olumsuz yönde etkilemesi nedeniyle denetim süresi de uzamaktadır. Schwartz ve Soo (1996), denetçi değişiminin denetim süresinin uzunluğunu olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur.

Çevresel faktörler; düzenleyici otoritelerin baskısı ve işletmenin bağlı bulunduğu endüstrinin türü olmak üzere iki grupta ele alınabilmektedir. Ponte, Rodriguez ve Dominguez (2008) işletmenin çevresel yapısı ve denetim süresinin uzunluğu arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Analiz sonuçlarına göre finans ve enerji sektörü gibi düzenleyici otoritelerin baskısı altındaki sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin denetim sürelerinin daha kısa olduğu görülmüştür. Bunun nedeni bu sektörlerdeki işletmelerin finansal tabloların yayınlanması konusunda önemli bir zaman kısıtlarının bulunmasıdır. Benzer şekilde Al- Ajmi (2008) de hükümet denetimi altındaki endüstrilerin denetim sürelerinin daha kısa olduğunu tespit etmiştir. İşletmenin bağlı bulunduğu endüstrinin, denetim çalışmasının kapsamına ve dolayısıyla denetim süresine

etkisi ise bilinen bir gerçektir. Bu doğrultuda literatürde bazı çalışmalar da yer almaktadır. Türel (2010) üretim işletmelerinde denetim sürelerinin daha uzun olduğunu tespit etmiştir. Jaggi ve Tsui (2012) ise sanayi işletmelerinin denetim sürelerinin daha uzun olduğunu belirlemiştir. Ashton, Graul & Newton (1989) ile Bamber, Bamber ve Schoderbek (1993) da yaptıkları analizlerle finans kuruluşlarının denetim sürelerinin daha kısa olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çerçevede, özellikle yerli literatürde, Türkiye’de denetim süresinin uzunluğuna etki eden faktörleri belirli bir zaman periyodunda inceleyen boylamsal araştırmaların azlığı göze çarpmaktadır. Dolayısıyla 2006-2011 yılları arasındaki dönemi dikkate alarak, Türkiye’de denetim süresinin uzunluğuna etki eden faktörleri panel veri analizi ile araştıran bu çalışmanın, yerli literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

3. Araştırmanın Yöntemi

3.1. Araştırmanın Amacı Ve Kapsamı

Çalışmamızın amacı, literatürde denetim süresini etkileyen faktörler olarak belirlenmiş olan faktörlerin, 2006-2011 yılları arasında BIST’ da kesintisiz olarak işlem gören ve konsolide finansal tablo yayınlama yükümlülüğü bulunan işletmelerin denetim süresine etkilerini incelemektir. Çalışmamızın 2006- 2011 yıllarını kapsayacak şekilde düzenlenmesinin nedeni, analizimize bağımsız değişken olarak eklenen faktörlerden birinin Kurumsal Yönetim Endeksi olması ve ülkemizde bu endeksin 2006 yılından bu yana hesaplanıyor olmasıdır. Araştırmamızda öncelikle 2006- 2011 yılları arasında, kesintisiz bir şekilde BIST’ da işlem gören işletmeler belirlenmiştir. Tabii oldukları raporlama düzenlemeleri farklı olduğu için finansal kuruluşlar analiz dışında tutulmuştur. Seri XI No:29 tebliğine göre konsolide finansal tablo yayınlama yükümlülüğü bulunan ve bulunmayan işletmeler için belirlenen finansal tablo teslim süreleri birbirinden farklı olduğu için ve denetim süresinin uzunluğu modelimizin bağımlı değişkeni olduğundan konsolide finansal tablo yayınlama yükümlülüğü olmayan işletmeler analize dahil edilmemiştir. 2006- 2011 yıllarında BIST’ da kesintisiz olarak işlem gören ve konsolide finansal tablo düzenleyen işletme sayısı 102’dir ve analizimize bu işletmelerin tümü dahil edilmiştir. Analize dahil edilen işletmelerin listesi EK-1 de verilmiştir. Çalışmamızda işletmelerin kurumsal yönetim düzeylerinin denetim süresine etkisi, kurumsal yönetim ilkelerine ayrı ayrı uyumları üzerinden değil, kurumsal yönetim endeksinde yer alıp almamaları dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızın uygulamasında kullanılan veriler, sözkonusu işletmelerin finansal tabloları, finansal tablo dipnotları, denetim raporları ve faaliyet raporları vasıtasıyla elde edilmiştir. İşletmelerin 2006-2007 yıllarına ait finansal tabloları, finansal tablo dipnotları ve denetim raporları BIST’ ın web sayfası kullanılarak (<http://www.imkb.gov.tr/FinancialTables/companiesfinancialstatements>), 2008- 2011 yıllarına ait verileri ise Kamu Aydınlatma Platformunun web sayfası (<http://www.kap.gov.tr/yay/ek/index.aspx>) kullanılarak elde edilmiş, analizde kullanılan verilere BIST ve Kamu Aydınlatma Platformunun sayfasından ulaşamadığı durumlarda işletmelerin kendi web sayfalarında yayınlanan faaliyet raporları incelenerek ve veriler elde edilmiştir. Analiz Stata 10.0 programı kullanılarak yapılmıştır.

Çalışmamızda denetim süresini etkileyen faktörlerin belirlenmesinde panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Panel veri analizine dahil edilen toplam veri sayısı 612 (102 x6)'dir.

3.2. Hipotezler ve Model

Literatürde işletme büyüklüğü ile ilgili iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki işletme büyüdükçe muhasebe ile ilgili işlemlerin de artması ve karmaşıklaşması nedeniyle denetim süresinin daha uzun sürdüğü yönündedir (Ashton, Willingham & Eliot, 1987, Yacoob & Che-Ahmad, 2012). Diğer bir görüş ise büyük ölçekli işletmelerin daha kurumsal yapılara sahip olmaları nedeniyle denetim faaliyetlerinin kolaylaştığı ve denetim süresinin kısaldığı yönündedir (Ashton, Graul & Newton:1989, Bamber, Bamber & Shoderbek, 1993, Knechel & Payne.2001, Al-Ajmi:2008, Lee, Mande & Son, 2008, Afify, 2009, Mohammed-Nor, Shaife & Wan- Hussin, 2010, Ghanem & Hegazy, 2011, Modugu, Eragbhe & Ikhatua, 2012, Jaggi & Tsui, 2012). Türkiye'de yapılan benzer bir çalışmada da (Türel (2010)) işletmenin büyüklüğünün denetim süresini kısalttığı sonucuna ulaşıldığı görülmüştür. Bu nedenle H_1 hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H_1 : İşletmenin büyüklüğü ile denetim süresinin uzunluğu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Denetim süresin etkileyen faktörlerden bir diğeri de kaldıraç oranıdır. Yüksek borçlanma oranına sahip işletmelerin denetim riskinin de yüksek olması nedeniyle denetim süresinin uzun olması beklenmektedir. Nitekim literatürde de bu görüşü destekleyen çalışmalar vardır (Al- Ajmi, 2008, Lee, Mande & Son, 2008, İshak, Sidek & Rashid, 2010). Bu çalışmalardan hareketle H_2 hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H_2 : Kaldıraç oranı ile denetim süresinin uzunluğu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

İşletme borç ödeyebilme gücünün bir göstergesi olan likidite durumu da denetim süresini etkileyen faktörlerden biridir. Likiditesi yüksek olan işletmeler gerek yatırımcılara gerekse kredi veren kuruluşlara iyi haberler vermek için denetim raporlarının daha kısa sürede yayınlanmaktadır (Ghanem & Hegazy, 2011). Bu doğrultuda H_3 hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H_3 : Likidite oranı ile denetim süresinin uzunluğu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

İşletmeler zarar ettiklerinde veya finansal durumları beklenenden kötü olduğunda, bu durumu yatırımcılara mümkün olduğunca geç duyurmak istemektedirler. Bununla birlikte bu işletmelerde denetim riskinin de fazla olması nedeniyle denetim faaliyetleri artmakta ve bu durum da denetim süresini uzatmaktadır. Yapılan çalışmalar da bu görüşü desteklemektedir (Ashton, Graul & Newton, 1989, Carslow & Kaplan, 1991, Bamber, Bamber & Schoderbek, 1993, Lea, Mande & Son, 2008, Afify, 2009, Türel, 2010, Yaacob ve Che-Ahmad, 2012, Jaggi & Tsui, 2012). Literatür incelemelerine dayanarak H_4 hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H_4 : İşletmenin olumlu kazanç haberleri ile denetim süresinin uzunluğu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

İşletmenin bağlı kuruluşlarının sayısının fazla olması, bu kuruluşlar arasındaki işlemlerin de incelenmesini gerektirdiğinden denetim çalışması daha karmaşıklaşmakta ve denetim çalışmaları için daha geniş bir zamana ihtiyaç duyulmaktadır (Hossain ve Taylor, 1998, Lee, Mande & Son, 2008, Jaggi & Tsui, 2012). Bu nedenle H₅ hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H₅: Bağlı kuruluşların sayısı ile denetim süresinin uzunluğu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Bölgelere göre raporlama her bir bölüm için pek çok finansal verinin ayrı ayrı değerlendirilmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla işletmenin bölümlere göre raporlama sayısı arttıkça denetim faaliyeti için gereken süre de artmaktadır (Hossain & Taylor, 1998, Lee, Mande & Son, 2008, Jaggi & Tsui, 2012). Bu görüşten yola çıkılarak H₆ hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H₆: Bölümlere göre raporlama sayısı ile denetim süresinin uzunluğu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Denetim süresine etki eden bir diğer faktör denetim firmasının görüşüdür. Denetim firması, çeşitli sapmaların yada belirsizliklerin olduğu durumlarda denetim riskini azaltmak için daha fazla zamana ihtiyaç duymaktadır (Ashton, Willingham & Eliot, 1987, Carslaw & Kaplan, 1991, Bamber, Bamber & Schoderbek, 1993, Leventis, Weetman & Caramanis, 2005, Lee, Mande & Son, 2008, Türel, 2010, Yaacob & Che-Ahmad, 2012). Bu doğrultuda H₇ hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H₇: Denetçi görüşünün olumlu olmasıyla ile denetim süresinin uzunluğu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

İşletmenin çalıştığı denetim firmasının uluslararası alanda faaliyet gösteren 4 Büyük denetim firmasından biri olması denetim süresini etkileyen faktörlerden biridir. 4 büyük denetim firması gerek kurumsallıkları gerekse büyük ölçekli işletmeler olmaları nedeniyle denetim çalışmalarında daha esnek ve etkindirler. Bu nedenle diğer denetim firmalarına göre daha kısa sürede denetim raporlarını hazırlayabilmektedirler (Carslaw & Kaplan, 1991, Leventis, Weetman & Caramanis, 2005). Bu doğrultuda H₈ hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H₈: Denetim firmasının 4 büyük denetim firmasından biri olması ile denetim süresinin uzunluğu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Denetim süresine etki eden bir diğer faktör denetim firmasının değişimidir (Schwartz & Soo, 1996). Denetim firması, denetimin ilk yılında denetim planını yaparken öncelikle işletmeyle ilgili genel bilgileri toplamaya çalışmaktadır. Bu süreç de oldukça zaman alan bir süreçtir. Bununla birlikte yılsonu denetiminde de işletmenin pek çok durağan kalemini de yeniden incelemek durumunda kalmaktadır. Bu nedenle denetim süresi uzamaktadır. Bu görüşten yola çıkılarak H₉ hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H₉: Denetçi değişimi ile denetim süresinin uzunluğu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Kurumsal yönetim ilkeleri, işletmelerin finansal tablolarının güvenilirliğini arttırırken denetim riskini azaltan önemli bir faktördür (Carslaw & Kaplan:1991,

Bamber, Bamber & Schoderbek, 1993), İshak, Sidek & Rashid, 2010, Afify, 2009, Mohammed-Nor, Shaife & Wan-Hussin, 2010). Literatür araştırması doğrultusunda H₁₀ hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H₁₀: Kurumsal yönetim ilkelerine uyum ile denetim süresinin uzunluğu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Gerek endüstri yapılarındaki farklılıklar gerekse farklı çevresel baskılara maruz kalmaları nedeniyle denetim süresi endüstri türlerine göre değişiklik göstermektedir (Ponte, Rodriguez & Dominguez:2008, Al-Ajmi, 2008). Özellikle sanayi işletmelerinde üretimden kaynaklanan işlemlerin karmaşık olması edeniyle denetim süresinin daha uzun olması beklenmektedir. Literatürde yer alan çalışmalarda bu görüşü desteklemektedir (Türel, 2010, Jaggi & Tsui, 2012). Bu çalışmalardan hareket edilerek H₁₁ hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H₁₁: İşletmenin sınavi indeksinde yer alması ile denetim süresinin uzunluğu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

İşletmenin finansal yılının yoğun döneme denk gelmesi denetim süresini uzatan bir diğer faktördür (Ashton, Graul & Newton, 1989, Lee, Mande & Son, 2008). Çünkü işletmelerin büyük bir çoğunluğu aynı süreler içinde denetlemekte bu da gerek işgücü gerekse zaman planlaması açısından denetim firmalarını zorlamaktadır Bu nedenle H₁₂ hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H₁₂: İşletmenin yoğun dönemde raporunun hazırlanması ile denetim süresinin uzunluğu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Çalışmamızda kullanılan model, literatür araştırmasından yararlanılarak türetilmiştir. Modelde denetim süresini belirleyen 12 bağımsız değişken bulunmaktadır ve model aşağıdaki gibidir:

$$DS_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 TA_{i,t} + \beta_2 KAL_{i,t} + \beta_3 LİK + \beta_4 K/Z_{i,t} + \beta_5 BK_{i,t} + \beta_6 RS_{i,t} + \beta_7 DG_{i,t} + \beta_8 DT_{i,t} + \beta_9 DD_{i,t} + \beta_{10} KYI_{i,t} + \beta_{11} END_{i,t} + \beta_{12} YS_{i,t} + \epsilon_t$$

Modelde;

Bağımlı Değişken:

DS= Dönem sonundan, finansal tabloların yayınlanmasına kadar geçen sürenin (Denetim süresinin) doğal logaritması

Bağımsız Değişkenler:

TA= Aktif toplamının doğal logaritması

KAL=Kaldıraç Oranı (toplam borçların toplam varlıklara oranı)

LİK= Likidite oranı (Toplam dönen varlıklar/ toplam KVVYK)

K/Z= Kukla değişken, işletme cari yılda net kar raporlamış ise 1, net zarar raporlamış ise 0 değerini alan kukla değişken

BK= Bağlı kuruluş sayısı

RS= İşletmenin raporlama yaptığı bölüm sayısı

DG=Denetçi görüşü olumlu ise 1, şartlı veya olumsuz ise 0 değerini alan kukla değişken

KYİ= İşletme kurumsal yönetim endeksinde yer alıyorsa ise 1, yer almıyor ise 0 değerini alan kukla değişken

DT= İşletmenin finansal tabloları 4 büyük denetim firması tarafından denetleniyorsa 1, denetlenmiyorsa 0 değerini alan kukla değişken

DD= İşletme cari yıl için denetim firmasını değiştirmişse 1, değiştirmemişse 0 değerini alan kukla değişken

END= İşletme BIST sınavı indeksinde yer alıyorsa 1, yer almıyorsa 0 değerini alan kukla değişken

YS=Finansal yıl sonu 31 Aralık ise 1, değil ise 0 değerini alan kukla değişken

4. Analiz Ve Bulgular

4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 1'de modelin bağımlı ve bağımsız değişkenlerine ait tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 1: Modeldeki Bağımlı Ve Bağımsız Değişkenlerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

DEĞİŞKEN	MİN	MAX	ORTALAMA	STD. SAP.
DS	2,302585	5,652489	4,416822	0,2937265
TA	14,6988	23,52085	19,43449	1,651015
KAL	0,01	12,56	0,6021569	0,7981972
LİK	0	79,25	2,680359	5,314053
K/Z	0	1	0,6781046	0,4675853
BK	0	87	5,830065	10,37578
RS	0	7	1,401961	1,759295
DG	0	1	0,8447712	0,3624188
DT	0	1	0,4428105	0,4971249
DD	0	1	0,1977124	0,3985998
KYİ	0	1	0,0408497	0,1981038
END	0	1	0,6650327	0,4723651
YS	0	1	0,9901961	0,0986088

Tablo 1'de görüldüğü gibi analizimize dahil edilen işletmelerin ortalama denetim süresi 86 (denetim süresinin ortalamasının doğal logaritması 4,416822) gündür. İşletmelerin denetim süreleri 10 (doğal logaritması 2,302585) gün ile 285 (5,652489) gün arasında değişmektedir. İşletmelerin ortalama toplam varlıkları 998.000.000 (doğal logaritması 19,43449) TL'dir ve toplam varlıkların standart sapması 2.090.000.000

(doğal logaritması 1,651015) 'dır. En düşük kaldıraç oranı 0,01 ve en yüksek kaldıraç oranı ise 12,56'dır. (standart sapma: 0,7981972). Analizimize dahil edilen yıllar için işletmelerin kar rakamı raporlama oranı yaklaşık olarak %68'dir. İşletmelerin ortalama bağlı kuruluş sayısı yaklaşık olarak 6'dır. İşletmelerde en çok 7 faaliyet bölümünde raporlama yapılmıştır. Denetim raporlarının %84'ü olumlu görüş içermektedir ve %44'ü büyük denetim firmaları tarafından denetlenmiştir. Finansal tabloların yaklaşık olarak % 20'si bir önceki yıldan farklı bir denetim firması tarafından denetlenmiştir. Analize dahil edilen finansal tabloların %4'ü kurumsal yönetim endeksindeki işletmelere aittir. İşletmelerin yaklaşık olarak %67'si BIST Sınai endeksinde yer almaktadır ve %99'unun finansal yıl sonu 31 Aralıktır.

4.2. Korelasyon Analizi

Bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantının araştırılması için hesaplanan Pearson Korelasyon Matrisinin sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Pearson Korelasyon Matrisi

	TA	KAL	LİK	K/Z	BK	RS	DG	DT	DD	KYİ	END	YS
TA	1,0000											
KAL	-0,0497	1,0000										
LİK	-0,0720	0,2028*	1,0000									
K/Z	0,1780*	0,2767*	0,0355	1,0000								
BK	0,4173*	-0,0318	0,0817**	0,0778	1,0000							
RS	0,1915*	-0,0423	-0,1324*	0,0541	0,2927*	1,0000						
DG	0,0952*	0,4244*	0,1294*	0,2745*	0,0578	0,0338	1,0000					
DT	0,2986*	0,1686*	0,0868**	0,2058*	0,2377*	0,1143*	0,2459*	1,0000				
DD	-0,0307	-0,0003	-0,0191	0,0347	0,0310	0,0242	0,0365	-0,0048	1,0000			
KYİ	0,2464*	0,0154	-0,0264	0,0362	0,4117*	0,1594*	0,0429	0,1318*	0,0195	1,0000		
END	-0,0466	0,2887*	-0,0291	0,1335*	0,0311	0,0284	0,2598*	0,2215*	0,0394	0,0415	1,0000	
YS	0,0396	0,1380*	0,0420	0,1444*	0,0128	0,0794*	0,2321*	0,0887*	0,0755	0,0205	0,1402*	1,0000

* =%1 anlamlılık düzeyinde anlamlıdır

**= %5 anlamlılık düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, en yüksek korelasyon katsayısı DG ile KAL arasında olup 0,4244' tür. Bağımsız değişkenler arasında regresyon sonuçlarının tahmin edilmesinde sorun teşkil edecek bir çoklu bağlantı bulunmamaktadır. (Sungur, 2008: 116)

4.3. Panel Veri Analizi

Analizimizde kurulan modelin tahmin edilmesinde havuz modelinin mi, sabit etkiler modelinin mi daha uygun olduğunun belirlenmesi için yapılan Breusch- Pagan Lagrange Multiplier Testinin sonucunda $\chi^2(1)=222,24$ ve $\text{Prob}>\chi^2=0,0000$ olarak

hesaplanmıştır. Dolayısıyla Breusch- Pagan Lagrange Multiplier Testinin havuz modelinin kullanılması gerektiği yönündeki H_0 hipotezi red edilmiştir. Modelin tahmin edilmesinde rassal etkiler modeli ve sabit etkiler modeli arasında seçim yapabilmek için Hausman testi yapılmıştır. Hausman testinin sonucunda $\chi^2(10) = 13.28$ ve $\text{Prob} > \chi^2 = 0.2084$ olarak hesaplanmıştır. Hausman testinin rassal etkilerin mevcut olduğu yönündeki H_0 hipotezi red edilememiştir. Diğer bir ifadeyle modelin rassal etkiler modeli kullanılarak tahmin edilmesi gerekmektedir. Panel veri analizinin sağlıklı sonuçlar vermesi için model otokorelasyon ve değişen varyans açısından incelenmelidir. Modelde otokorelasyonun olup olmadığı Wooldridge testi ile ölçülmüştür. Wooldridge testinin sonucunda $F(1,101) = 12.378$ ve $\text{Prob} > F = 0.0007$ olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla modelin otokorelasyon içermediğine dair H_0 hipotezi red edilmiştir. Modelde otokorelasyon bulunmaktadır. Modelde değişen varyans probleminin olup olmadığı Ayarlanmış Wald Testi ile ölçülmüştür. Wald test sonucunda Wald $\chi^2(11) = 14905.62$ ve $\text{Prob} > \chi^2 = 0.0000$ olarak hesaplanmıştır. Modelde değişen varyans olmadığı şeklinde H_0 hipotezi red edilmiştir. Modeldeki otokorelasyon ve değişen varyans problemlerinin ortadan kaldırılarak modelin sağlıklı bir şekilde tahmin edilebilmesi için PCSE (Panel Corrected Standard Errors) ile model düzeltilerek rassal etkiler modeliyle tekrar tahmin edilmiştir. Sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir. Tablodaki beklenen etki sütunu, daha önce yapılmış olan çalışmalar sonucunda ortaya konmuş olan, her bir bağımsız değişkenin denetim süresi üzerindeki etkisinin yönünü göstermektedir.

Tablo 3: Regresyon Analizi Sonuçları

	Beklenen Etki	Katsayı	Standart Hata	z- istatistiği	p- değeri
TA	-	-0,000000000872	0,00000000025	-3,48	0,0000
KAL	+	-3.397399	1.364611	-2.49	0.013
LİK	-	-.12602	.158374	-0.80	0.426
K/Z	-	-10.85211	2.052147	-5.29	0.000
BK	+	.0053292	.0784392	0.07	0.946
RS	+	-.1410427	.3369487	-0.42	0.676
DG	-	-8.022904	2.736923	-2.93	0.003
DT	-	-.7283242	1.676671	-0.43	0.664
DD	+	-4.954776	2.905397	-1.71	0.088
KYİ	-	4.868572	4.330732	1.12	0.261
END	+	-3.052027	1.728111	-1.77	0.077
YS	+	-155.0188	3.856266	-40.20	0.000
		R- Kare	0.4136		
		Wald $\chi^2(11)$	33207.55		
		Prob > χ^2	0.0000		

Panel PCSE ile düzeltilmiş rassal etkiler modeline göre tahmin edilmiş regresyonun açıklama gücü yaklaşık olarak %41,36’dır. (R-Kare= 0,4136) ve regresyon denkleminin geçerliliği son derece yüksektir. ($\text{Prob} > \chi^2 = 0,0000$) Tabloda görüldüğü gibi TA,KAL, K/Z, DG ve YS ile DS arasındaki ilişki istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. TA ile DS arasındaki güçlü düzeydeki negatif yönlü

ilişki işletmelerin büyüklükleri arttıkça denetim sürelerinin kısaldığını ifade etmektedir. KAL ile DS arasında istatistiki olarak anlamlı olmakla birlikte beklenenin aksine negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle işletmelerin kaldıraç oranları büyüdükçe, denetim süreleri kısalmaktadır. Panel veri analizi sonucunda K/Z ve DS arasında var olduğu ortaya konan negatif yönlü güçlü ilişki ($p=0,000$), işletmelerin finansal tablolarında kar raporlamaları durumunda denetim sürelerinin daha kısa olduğunu göstermektedir. DG ve DS arasında beklenenle uyumlu olarak negatif ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişki tesbit edilmiştir. Finansal tablolara ilişkin denetçi görüşünün olumlu olduğu durumlarda denetim süresi kısalmaktadır. YS ise DS arasında beklenenle tutarlı bir şekilde anlamlı bir ilişki mevcuttur. LIK ve DT bağımlı değişkenleri ile DS arasındaki ilişki beklenenle uyumlu olmakla birlikte (negatif) istatistiki olarak anlamlı değildir. İşletmelerin likidite seviyeleri ve denetçi türü ile denetim süresi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. BK ile DT arasında pozitif yönlü ancak istatistiki açıdan anlamsız bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan RS ve DS arasında beklenenin aksine negatif yönlü ve istatistiki açıdan anlamsız bir ilişki olduğu görülmektedir. KYİ ve END ile DS arasında ilişki beklenen yönde değildir ayrıca istatistiki olarak da anlamlı değildir.

5. Sonuç

Finansal tablo kullanıcılarının doğru karar alabilmeleri açısından finansal bilgilerin zamanında elde edilmesi büyük önem taşımaktadır. Çoğu zaman geç elde edilen bir finansal bilgi kullanıcılar açısından hiçbir anlam taşımamaktadır. Finansal tabloların yayınlanmasının zamanlılığını etkileyen en temel faktör denetim süresinin uzunluğudur. Hesap döneminin bitişi ile denetim raporunun yayınlanması arasında geçen bu süre işletmeler arasında değişkenlik göstermektedir. Bu sürenin uzunluğu da pek çok faktörden etkilenmektedir.

Çalışmamızda, literatürde denetim süresini etkileyen faktörler olarak belirlenmiş olan faktörlerin, Türkiye'deki etkilerini değerlendirmek amacıyla BIST' da 2006-2011 yılları arasında kesintisiz olarak işlem görmüş ve konsolide finansal tablo yayınlamış olan işletmelerin verileri panel veri analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda işletmenin aktif toplamı, kaldıraç oranı, kazanç haberleri, denetçi görüşü ve işletmenin yoğun dönemde denetlenmesi ile denetim süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin likiditesi, bağlı kuruluş sayısı ve denetçi türü ile denetim süresi arasında beklenenle aynı yönde ancak istatistiksel olarak anlamlı olmayan ilişkiler olduğu ortaya konmuştur. Dolayısıyla, bu faktörlere ilişkin hipotezler reddedilmiştir.

Çalışmanın sonucunda H_1 hipotezi kabul edilmiş ve işletmenin büyüklüğü ile denetim süresi arasında güçlü düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu tespit literatür araştırmalarının da desteklenmektedir (Ashton, Graul & Newton, 1989, Bamber, Bamber & Shoderbek, 1993, Knechel & Payne, 2001, Al- Ajmi, 2008, Lee, Mande & Son, 2008, Afify, 2009, Mohammed-Nor, Shaife & Wan-Hussin, 2010, Türel, 2010, Ghanem & Hegazy, 2011, Modugu, Eragbhe & Ikhatua, 2012, Jaggi & Tsui, 2012). Bu sonuç, işletmelerin ölçekleri büyüdükçe kurumsallaşma düzeylerinin ve finansal tablolarla ilgilenen paydaş sayısının artması nedeniyle denetim faaliyetlerinin daha hızlı sonuçlandırıldığı ve denetim süresinin kısaldığı şekline yorumlanabilir.

Kaldıraç oranı ile denetim süresi arasında istatistiki olarak anlamlı olmakla birlikte beklenenin aksine negatif yönlü bir ilişki bulunmuş ve H_2 hipotezi reddedilmiştir. Bu sonuca ulaşılmasının en temel nedeni yüksek borç oranına sahip olan işletmelerin kredi kuruluşlarının sıkı takibinde olmaları nedeniyle denetim raporlarını erken yayınlanmaya çalışmalarınıdır. Khasharmeh & Aljifri (2010) da çalışmalarında benzer bir sonuca ulaşmışlardır.

Çalışmada H_4 hipotezi de kabul edilmiştir. İşletmenin olumlu kazanç haberleri ile denetim süresinin uzunluğu arasında negatif yönlü güçlü bir ilişki vardır. Bunun nedeni işletmelerin kar ettiklerinde bu durumu finansal tablo kullanıcılarına mümkün olduğunca kısa sürede duyurma istekleridir. Literatürdeki çalışmalar da bu durumu desteklemektedir (Ashton, Graul & Newton, 1989, Carslow & Kaplan, 1991, Bamber, Bamber & Schoderbek, 1993, Lea, Mande & Son, 2008, Afify, 2009, Türel, 2010, Yaacob & Che-Ahmad, 2012, Jaggi & Tsui, 2012).

Çalışmada beklenenle uyumlu olarak denetçi görüşünün olumlu olması ile denetim süresinin uzunluğu arasında negatif ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ve H_7 hipotezi kabul edilmiştir. Denetim firmaları, çeşitli sapmaların yada belirsizliklerin olduğu durumlarda denetim riskini azaltmak için daha fazla zamana ihtiyaç duymaktadırlar (Ashton, Willingham & Eliot, 1987, Carslaw & Kaplan, 1991, Bamber, Bamber & Schoderbek, 1993, Leventis, Weetman & Caramanis, 2005, Lee, Mande & Son, 2008, Türel, 2010, Yaacob & Che-Ahmad, 2012).

Analiz sonuçlarına göre H_{12} hipotezi de kabul edilmiştir. İşletmenin denetim raporunun yoğun dönemde hazırlanması ile denetim süresinin uzunluğu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Bu sonuç Ashton, Graul ve Newton (1989) ile Lee, Mande ve Son (2008)'nin bulgularıyla da paralellik göstermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğu yoğun dönemde denetlenmektedir. Bu durum da denetim firmalarının işgücü ve zaman sorunlarıyla karşılaşmalarına neden olmakta bu nedenle denetim süreleri de uzayabilmektedir.

Kaynakça

- Afify H. A. E. (2009). Determinants of audit report lag: does implementing corporate governance have any impact? empirical evidence from Egypt. *Journal Of Applied Accounting Research*, 10 (1), 56 – 86.
- Aktaş R. & Karğın M. (2011). Timeliness of reporting and the quality of financial information. *International Research Journal of Finance and Economics*, 63, 71-77.
- Al-Ajmi, J. (2008). Audit and reporting delays: evidence from an emerging market, advances in accounting. *Incorporating Advances In International Accounting*, 24, 217–226.
- Al-Ghanem, W & Hegazy, M. (2011). An empirical analysis of audit delays and timeliness of corporate financial reporting in Kuwait. *Eurasian Business Review*, 1(1), 73-90.
- Ashton, R. H. & Willingham, J. & Elliott, R. K. (1987), An empirical analysis of audit delay. *Journal Of Accounting Research*, 25 (2), 275- 292.

- Ashton, R. H. & Graul, P. R. & Newton, J. D. (1989). Audit delay and the timeliness of corporate reporting. *Contemporary Accounting Research*, 5(2), 657-673.
- Bamber, E. M., Bamber, L. S. & Shoderbek, M. P. (1993). Audit structure and other determinants of audit report lag: an empirical analysis. *Auditing: A Journal Of Practice & Theory*, 12 (1), 1- 23.
- Carslaw C. A. P. N. & Kaplan S. E. (1991). An examination of audit delay: Further evidence from New Zealand. *Accounting And Business Research*, 22 (85), 21-32.
- Hossain, M. A. & Taylor P. J. (1998). *An examination of audit delay: Evidence from Pakistan*. Working Paper, University Of Manchester.
- IOSCO. Causes, effects and regulatory implications of financial and economic turbulence in emerging markets - interim report. Retrieved October 10, 2012, <http://www.sc.com.my/clients/sccommmy/links/ioscosept98..>
- Ishak, I., Sidek A. S. M. & Rashid A. A. (2010) The effect of company ownership on the timeliness of financial reporting: Empirical evidence from Malaysia. *Unitar E-Journal*, 6(2), 20-35.
- Jaggi, B., & Tsui J. (2012). Determinants of audit report lag: Further evidence from Hong Kong. *Accounting And Business Research*, 30(1), 17-28.
- Kenchel, W. R. & Payne J. L. (2001). Additional evidence on audit report lag. *Auditing: A Journal Of Practice & Theory*, 20(1), 137-146.
- Khasharmeh, H. A. & Aljifri K. (2010). The timeliness of annual reports in Bahrain and the United Arab Emirates: An empirical comparative study. *The International Journal Of Business And Finance Research*, 4(1), 51-72.
- Lee, H. Y., Mande V. & Son M. (2008) A comparison of reporting lags of multinational and domestic firms. *Journal Of International Financial Management And Accounting*, 19(1), 28-56.
- Leventis, S., Weetman P. & Caramanis, C. (2005). Determinants of audit report lag: Some evidence from the athens stock exchange. *International Journal Of Auditing*, 9(1), 45-58.
- Mohamad, M. N., Shafie R. & Wan-Hussin. W. N. (2010). Corporate governance and audit report lag in Malaysia. *Asian Academy Of Management Journal Of Accounting And Finance*, 6(2), 57-84.
- Modugu, P. K., Eragbhe E. & Ikhatuna O. J. (2012). Determinants of audit delay in Nigerian companies: Empirical evidence. *Research Journal Of Finance And Accounting*, 3(6), 46- 55.
- Newton, J. D. & Ashton R. H. (1989). The association between audit technology and audit delay. *Auditing: The Journal Of Practice & Theory*, 8, 22- 37.
- Owusu, A. S. (2000). Timeliness of corporate financial reporting in emerging capital markets: empirical evidence from the Zimbabwe stock exchange. *Accounting And Business Research*, 30(3), 241-254.

- Ponte, E. B. & Escobar R. T. (2008). Empirical analysis of delays in the signing of audit reports in Spain. *International Journal Of Auditing*, 12, 129–140.
- Schwartz, K.. B. & Soo, B. S. (1996). The association between auditor changes and reporting lags. *Contemporary Accounting Research*, 13(1), 353-370 .
- Sermaye Piyasası Kurulu. Seri XI No:25 Sermaye piyasasında muhasebe standartları hakkında tebliğ. 15.11.2003 Tarih Ve 25290 Sayılı Resmi Gazete.
- Sermaye Piyasası Kurulu, Seri XI No:29 Sermaye piyasasında finansal raporlamaya ilişkin esaslar tebliği. 09.04.2008 Tarihli Ve 26842 Sayılı Resmi Gazete.
- Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: IV No: 54 Kurumsal yönetim ilkelerinin belirlenmesine ve uygulanmasına ilişkin tebliğ. 11.10.2011 Tarihli Ve 28081 Sayılı Resmi Gazete.
- Shleifer, A. & Vishny R. (1997). A survey of corporate governance. *The Journal Of Finance*, 52(2), 737-783.
- Sungur, O. (2008). Korelasyon analizi. İçinde Şeref Kalaycı (Ed.), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yay.
- Türel, A. (2010). Timeliness of financial reporting in emerging capital markets: Evidence from Turkey, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39(2), 227-240.
- Yaacob N. M. & Che–Ahmad A. (2012). Adoption of FRS 138 and audit delay in Malaysia, *International Journal Of Economics And Finance*, 4(1), 167-176

EK 1: 2006- 2011 Yıllarında BIST’de Kesintisiz Olarak İşlem Gören ve Konsolide Finansal Tablo Düzenleyen İşletmelere İlişkin Hisse Senedi Kodları

ADANA	DARDL	MAKTK
AFMAS	DENCM	MRSHL
AKCNS	DEVA	MZHLD
AKENR	DOBUR	MNDRS
AKSA	DYHOL	TIRE
AKSUE	DOAS	NERGS
ALKA	DURDO	NTTUR
ALKIM	DYOBY	NUHCM
ALTIN	EGEEN	OLMIP
ANACM	EGSER	PTOFS
AEFES	EPLAS	PARSN
ASUZU	ECILC	PENGD
ANELE	ENKAI	PINSU
ARCLK	EREGL	PIMAS
ARMDA	FRIGO	RYSAS
ARSAN	GENTS	SARKY
ASELS	GEDİZ	SELEC
ASLAN	GOLDS	SELGD
AYEN	GOLTS	SERVE
AYGAZ	HURGZ	SILVR
BANVT	IDAS	SODA
BTCIM	IHEVA	SONME
BERDN	INDES	SNPAM
BJKAS	IPEKE	TEKTU
BRSAN	IZMDC	TOASO
BURCE	KRDMA	TRKCM
BUCİM	KARTN	TRCAS
CCOLA	KLBMO	TCELL
CBSBO	KERVT	TUPRS
PRTAS	KNFRT	TUDDF
CLEBI	KONYA	THYAO
CEMTS	KORDS	VESTL
CMENT	KRSTL	ZOREN
CIMSA	KUTPO	TATKS

